

Miljötillsyn och energi- och klimatrådgivning i samarbete

Arbetsmodell för energi- och klimatrådgivare

Den här broschyren har tagits fram inom ramen för energi- och klimatrådgivningen.
Den kommunala energi- och klimatrådgivningen finansieras med stöd från Energimyndigheten.
energiochklimatradgivningen.se

Energimyndighetens publikationer kan laddas ner
eller beställas via energimyndigheten.se

Statens energimyndighet, juli 2024
ET 2024:09
ISSN 1404-3343
ISBN (pdf) 978-91-7993-175-9

Grafisk form: Blomquist Communication
Omslag: Pexels

Innehåll

Starta samarbete med miljötillsynen i din kommun	4
Inled samtal med miljökontoret	5
Olika roller	7
Bokning av tillsynsbesök	8
Genomförande av tillsynsbesöket	9

Starta samarbete med miljötillsynen i din kommun

Alla kan vinna på ett närmare samarbete mellan miljötillsynen och energi- och klimatrådgivningen i en kommun. Inte minst företagen i kommunen.

- **Vinst för företag:** företag som inte har kännedom om den rådgivning som EKR kan erbjuda och inte har tid att ta första inledande kontakt och söka upp hjälpen får erbjudande om ett EKR besök.
- **Vinst för miljötillsynen:** miljöinspektörer som inte har vana att arbeta med energifrågor får stöd i sin tillsynsvägledning till företagen för att uppmuntra dem till att hitta rätt i energiarbetet, samt skälighetsbedömning kring krav av kommunens EKR.
- **Vinst för EKR:** Rådgivaren slipper arbetet att jaga ingångar till företag, blir medbjuden till företagen och skapar en plattform för att arbeta vidare med företaget individuellt som effekt av besöket.

Fokus på energi i tillsynen ligger väl i linje med våra tillsynsmyndigheters ambitioner, Naturvårdsverkets och Energimyndighetens, Dessutom är energihushållning ett fokusområde i den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken under åren 2022–2025.

Om du vill fördjupa dig i tillsynens roll, läs gärna Energimyndighetens och Naturvårdsverkets [Planera och genomföra energitillsyn](#) framtagna som tillsynsvägledning för tillsynspersonal.

Inled samtal med miljökontoret

Vi rekommenderar dig som energi- och klimatrådgivare att bjuda in till ett förutsättningslöst möte med miljökontoret för att gemensamt diskutera möjligheterna att samarbeta.

Ta kontakt och bjud in till ett möte med ansvariga för tillsynsplaneringen på miljökontoret. Syftet med mötet är att stämma av kring planerade tillsynsinsatser, utmaningarna ni står inför och hur ett samarbete eventuellt skulle kunna gynna alla parter.

Vad har ni båda att vinna på ett samarbete och vilken typ av upplägg skulle fungera och vara effektivt för er?

Miljökontoret gör generellt en årsplan för sin tillsyn så det är bra att vara ute i god tid.

Vid samtalet

Ta stöd av tillsynsvägledningen för att planera och genomföra energitillsyn.

Viktiga punkter att resonera kring är:

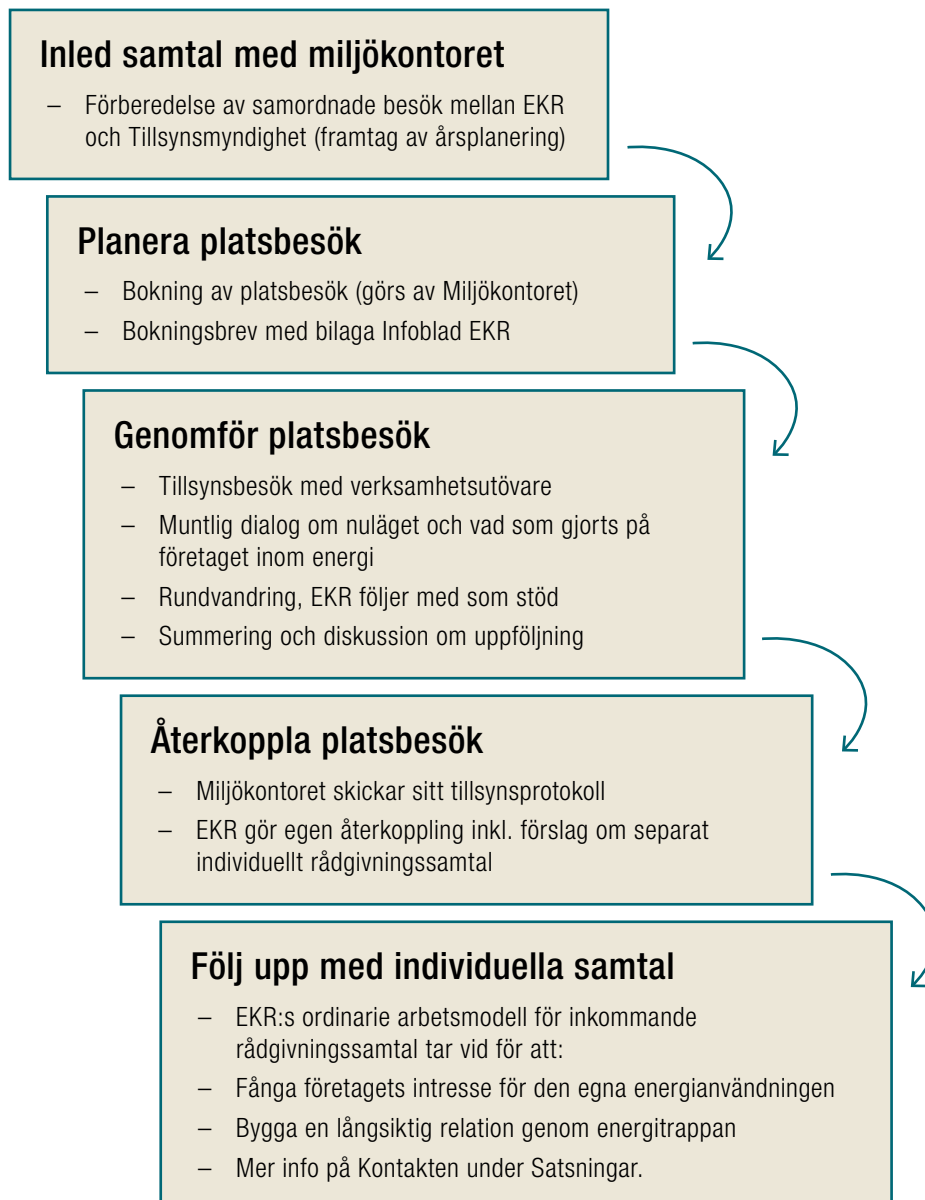
- Rollbeskrivningen och ansvaret som skiljer sig åt mellan energi- och klimatrådgivare och miljöinspektör. Viktigt att båda parter är införstådda med varandras ansvar och befogenheter. EKR ska inte behöva agera utanför sin roll som rådgivare.
- Energi- och klimatrådgivning är en kostnadsfri tjänst medan miljötillsynen i regel ska finansieras av företaget och är ofta baserad på en fast årlig avgift. Företaget ska inte belastas med extra kostnader för att energi- och klimatrådgivaren deltar.
- Vid ett samarbete mellan EKR och miljötillsyn är det naturligt att det kommer ställas frågor av miljöinspektörer till EKR om sakfrågor, rimlighet och avvägande som miljöinspektörer ställs inför. EKR är inte utbildad i miljö rätt och inte skyldig att vara behjälplig. Är miljöinspektören osäker i sin bedömning är det OK för dig som rådgivare att hänvisa vidare till annan sakkunnig.

Praktisk planering

- Urval och bokning av tillsynsobjekt görs av tillsynsmyndigheten, där du får avgöra i vilken utsträckning du kan bidra och delta.
- Upplägg för platsbesöken och avsatt tid avgör du i linje med andra rådgivningsbesök. Miljöinspektören avsätter och debiterar sin tid för företagsbesök. Det inkluderar insamling av eventuellt förberedande underlag, samtal på plats, en rundvandring och att sända över tillsynsprotokoll. Tidsåtgången för EKR behöver inte styras på samma sätt.
- Erbjud företaget uppföljande samtal utan miljötillsynen för att följa upp identifierade utmaningar och potentialer för energieffektivisering.
- Tillsynsmyndigheten skickar ett tillsynsprotokoll till företaget med rekommendationer efter genomfört besök. EKR rekommenderas att skicka sin återkoppling i ett separat dokument. Det för att minska risken för oklarheter om rollfördelning och att information från EKR inte protokollförs hos Miljökontoret. Beakta att skriftlig information kan bli offentlig.

Om samsyn kring ovan inte råder kan alternativ väg framåt vara:

- Att EKR efterfrågar företagslista med kontaktperson för miljötillsynen i syfte att själv erbjuda och boka upp individuell rådgivning.
- Att tillsynsmyndigheten gärna får informera om kommunens kostnadsfria tjänst i centrala utskick. Till exempel genom att dela det Infoblad för EKR:s företagsrådgivning som finns på Kontakten.
- Att tillsynsmyndigheten rekommenderar företag att kontakta EKR för stöd i sitt energiarbete.
- Att EKR deltar med en 15 minuters informationsinsats vid arrangerade företagsträffar, för att hjälpa företag med sitt energieffektiviseringsarbete.

Olika roller

Energi- och klimatrådgivaren har i sin företagsrådgivning ansvar att agera som oberoende part i syfte att påvisa potentialer för energieffektivisering och systematiskt energiarbete samt hänvisa för vidare hjälp – utan att för den skull agera som konsult eller myndighet.

Miljöinspektören har i uppdrag att bedriva tillsyn enligt miljöbalken, med rätt att förelägga och ställa krav på förändring, annars riskeras vite.

Krav om energihushållning finns angivet i miljöbalken som alla företag ska följa. Dock så är det ett miljörättsligt svårbedömt område. Det finns färre tydliga gränsdragningar. Energi- och klimatrådgivaren kan därmed agera som en viktig kunskapsbrygga med sin vägledning för att nå förändring.

I linje med framtagen tillsynsvägledning är syftet inte i första hand att ställa krav om att genomföra specifika åtgärder, utan att genom tillsynen ställa krav på egenkontroll och kunskapsinhämtning där företaget ska kunna motivera takten och omfattningen i energiarbetet.

Miljöbalken och energihushållning

I miljöbalkens portalparagraf (1 kap. 1§) anges att miljöbalken bland annat ska tillämpas så att *hushållning med energi främjas så att ett kretslopp uppnås*.

I miljöbalkens hänsynsregler (2 kap. 5§) anges att *alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna till återanvändning och återvinning. I första hand ska förnybara energikällor användas. Verksamhetsutövaren har krav på sig att införskaffa kunskap om verksamhetens miljöpåverkan, energianvändning och påvisa detta vid tillsyn*.

Miljötillsynen och EKR kan tillsammans verka för att Miljöbalken efterlevs.

Viktiga verktyg är verksamhetsutövarens egenkontroll samt kunskapskravet. EKR kan vägleda företaget att inhämta relevant kunskap om sin energianvändning.

Bokning av tillsynsbesök

När EKR och miljötillsyn har kommit överens om gemensamma platsbesök så ska företagen informeras. Det gör miljöinspektören.

Nedan följer ett exempel på hur miljökontoret kan informera företaget om EKR:s roll vid ett gemensamt tillsynsbesök.

Baserat på material av Eslövs kommun och RUL Anna Torshög Energikontor Syd

”Bokning av tillsynsbesök samt energirådgivning från kommunens energi- och klimatrådgivare

Det är nu dags att boka nytt tillsynsbesök och då även följa upp energifrågorna och eventuella energinyckeltal. Energihushållning är ett fokusområde i den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken, 2022–2025. Kommunens Energi- och klimatrådgivare följer i detta syfte med ut till företagets ordinarie tillsynsbesök.

Miljöavdelningen föreslår den xx xx klockan xx. På besöket kommer även kommunens energi- och klimatrådgivare [medföljande EKR:s namn] att närvara och ge möjlighet till kostnadsfri konsultation.

Det är viktigt att även t ex fastighetsägare (om annan är verksamhetsutövaren), och energiansvariga är med på tillsynsbesöket. Syftet med besöket är att diskutera eventuella förbättringsmöjligheter för att minska andelen fossila bränslen och effektivisera energianvändningen samt att se till att verksamheten följer aktuella bestämmelserna i Miljöbalken.

Om ni har frågor kring projektet, tillsynsbesöket eller annat är ni välkomna att kontakta mig eller energirådgivare [medföljande EKR namn och tfn].

Information om tillsynsavgift (om ej fast årlig avgift)

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden tar ut avgift för tillsyn och handläggning enligt ”Taxa enligt miljöbalken”, antagen av [Kommunfullmäktige XXX]. För detta tillsynsbesök tas en avgift ut på XXX kr, vilket motsvarar X timmar nedlagt arbete. Tillsynsavgiften ska täcka Miljöavdelningens kostnader för tillsynen, till exempel kostnader för handläggning, inspektion, resekostnader med mera. För energirådgivning tas ingen avgift ut.

Miljö och Samhällsbyggnad

Miljöavdelningen

[AktuellHandl]

[AktuellHandlTitel]”

Bifoga Infoblad för EKR:s företagsrådgivning som du hittar på Kontakten.

Genomförande av tillsynsbesöket

Inför ett tillsynsbesök är arbetsbördan för EKR begränsad:

- Miljöinspektören bekräftar tid och plats.
- Samordna om möjligt resan till platsbesöket
- Miljöinspektören kan förmedla sin kunskap om företagets energiarbete

På platsbesöket förs inledande samtal med företagets representant. Miljöinspektören leder samtalet kring exempelvis:

- Presentationsrunda och beskrivning av upplägg, rollfördelning och syfte
- Genomgång av insamlat underlag från företaget
- Uppföljning från föregående tillsynsbesök
- Samtal om fokusområde för dagens tillsyn
- EKR kompletterar vid behov med förtydliganden, frågor och eventuellt råd
 - Hjälp företaget genom att förklara varför och hur de bör och kan få bättre kännedom om sin energianvändning
 - Be gärna verksamheten att beskriva sina betydande energianvändare och hur de arbetar för att begränsa sin energianvändning och miljöpåverkan.

Vid företagsrundvandringen får du möjlighet att studera betydande energianvändare parallellt som miljöinspektören även tittar efter andra källor till miljöpåverkan.

- Ta stöd från EKR:s Besökschecklista på Kontakten som är branschneutral.
 - Tillsynspersonalen har egna checklistor för besöket.
- Be gärna verksamheten att visa sina betydande energianvändare och hur de arbetar för att begränsa energianvändningen och miljöpåverkan.
- Ge vägledning och resonera med företaget om ytterligare metoder för förbättring och prioritering.

Återsamla gruppen innan tillsynsbesöket avslutas med en summering och information om hur ni återkopplar:

- Informera att du som EKR gärna återkommer med separata besöksnoteringar skild från miljöinspektörens protokoll
 - Följ Mall för besöksanteckningar på Kontakten.
- Uppmuntra företaget att boka in ett separat rådgivningstillfälle för att ytterligare fånga företagets intresse för sin energianvändning. Ta stöd av guiden ”Fånga företags intresse för sin energianvändning” på Kontakten.

Vem bedriver tillsyn om vad?

Ref: Tillsynsvägledning – Planera & genomföra energitillsyn

ENERGIMYNDIGHETEN är tillsynsmyndighet enligt lagen (2014:266) om energikartläggning i stora företag. Energimyndigheten har också ansvar för tillsynsvägledning avseende verksamhetsutövarens egenkontroll för hushållning med energi och användning av förnybara energikällor, 3 kap. 12 § miljötillsynsförordningen (2011:13).

LÄNSSTYRELSENA har tillsyn över större verksamheter (i deras fackspråk benämnda A- och B-verksamheter) och vägleder kommunerna i deras tillsynsutövning. Länsstyrelsen har också en viktig roll i det regionala energi- och klimatarbetet där de sätter regionens långsiktiga mål och är vägledande för kommunens tjänstemän.

NATURVÅRDSVERKET har bland annat ansvar för tillsynsvägledning om 26 kap. miljöbalken (tillsyn), 3 kap. 2 § miljötillsynsförordningen (2011:13), vilket även innefattar tillsyn av hushållningsregeln i 2 kap. 5 § miljöbalken.

PRÖVNINGSMYNDIGHETER enligt miljöbalken är mark- och miljödomstolar och miljöprövningsdelegationer vid länsstyrelserna. Myndigheterna föreskriver försiktighetsmått och tillståndsvillkor, bland annat gällande energianvändning och energihushållning med stöd av miljöbalken.

TILLSYNSMYNDIGHETER utför tillsyn enligt 26 kap. miljöbalken. Tillsynsmyndighet enligt miljöbalken är antingen länsstyrelsen, den kommunala miljönämnden eller försvarsinspektören för hälsa och miljö. I tillsynsansvaret ingår att granska om verksamheter uppfyller kraven på energihushållning, till exempel genom det arbete företaget bedriver med kartläggning, planering och genomförande av åtgärder. Länsstyrelsen har tillsyn över större verksamheter (A och B) men tillsynen kan överlåtas från en länsstyrelse till en kommun. Kommunerna har tillsyn över mindre verksamheter (i deras fackspråk benämnda C- och U-verksamheter).

BOVERKET har tillsynen över att energideklarationen är utförd. Tillsynen av energideklarerationer sker både proaktivt och reaktivt. Den proaktiva tillsynen innebär att Boverket, efter kontroll i energideklarationsregistret, skickar ut förelägganden (uppmaningar) till byggnadsägare om att energideklarera. Den reaktiva tillsynen sker genom att Boverket tar emot anmälningar från enskilda sakägare. Ett föreläggande kan förenas med vite som kan komma att dömas ut av domstol.

Boverket har enligt lagstiftningen idag inte rätt att förelägga fastighetsägare att genomföra energieffektiviserande åtgärder.

Not: nya byggregler och krav på förbättring av energiprestanda av befintlig bebyggelse kan komma att ändra detta.

Hållbar energi för alla

Energimyndighetens uppdrag är att förena ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet i energisystem, som är hållbara och kostnadseffektiva med en låg påverkan på hälsa, miljö och klimat.

Vi bidrar med fakta, kunskap och analyser om tillförsel och användning av energi i samhället, och arbetar för en trygg energiförsörjning.

Forskning om framtidens energisystem och teknik får stöd av oss. Vi stöttar också affärsutveckling som gör det möjligt att kommersialisera innovationer och ny teknik, och ser till att goda lösningar kan exporteras.

Vi ansvarar för Sveriges officiella statistik på energiområdet, och hanterar stödsystem så som elcertifikatsystemet och handeln med utsläppsrätter. Dessutom deltar vi i internationella klimatsamarbeten, och förmedlar fakta om effektivare energianvändning till hushåll, företag och myndigheter.

Energimyndigheten är också beredskapsmyndighet och sektorsansvarig myndighet inom energiområdet.

Energimyndigheten, Box 310, 631 04 Eskilstuna

Telefon 016-544 20 00

E-post registrator@energimyndigheten.se

energimyndigheten.se